

DÎVÂN-I HULÛSÎ'DE KUR'ÂN ÂYETLERİ

“O, Hz. Peygamber (s.a.v)’in soyundan gelmeyi, sözlü bir iddiada bırakmayı O’nun davasını anlatan söylem ve O’nun sünnetine uygun eylemleriyle O’na lâayık olmaya çalışmış bir gönül adamıdır.”

Yüce Yaratıcının insanlara hitâben indirdiği Kur'ân, Yüce Allah'ın istediği insan tipini yetiştirmeyi hedefler. Hedeflenen bu tip, Kur'ân ahlakıyla donanmış olan Kur'ân adamlarıdır.

Kur'ân adamı, kendisini Kur'ân'ın muhatabı olarak gören, onu çokça ve sürekli okuyan, onun âyetleri üzerinde derin derin düşünen, onu doğru anlayan, onunla dolan ve onu hayatında yaşayan kimsedir. O, Kur'ân'ın pratiğidir; öyle olmalıdır. Zira Kur'ân, gönül adamlarını inşa etmek ve onları çoğaltmak için gelmiştir.

Kur'ân'ın donattığı gönül adamları, maddî ve mânevî feyizleriyle dostlarını ısıtan ve ısıtan kahramanlardır. Onlar bulutlar gibi cömerttirler, çorak veya münbit fark etmez, her yere yağarlar, iyi kötü herkese ulaşırlar. Su gibi azizdirler onlar, herkes için âb-ı hayattırlar. Onlar, esen yeller gibidirler, onların şefkat rüzgârları herkese eser ve herkesi ferahlatır. Güneş gibidirler; her yeri, herkesi ısıtır ve ısıtırlar. Adanmış ömürlerin sahibidirler onlar; mallarını, canlarını, mesailerine Allah'a adanmış, O'nun kullarına vakfetmiş insanlardır onlar.

Kur'ân'ın yetiştirmeyi hedeflediği ve âyet âyet işleyerek inşa etmek istediği gönül insanı, ilim ve irfanıyla olduğu kadar, kendinde kalmayıp başkalarına yansıyan hayır ve iyilikleriyle gönüllere taht kuran kimsedir. Gönül adamı, öncelikle Yüce Yaratıcıya karşı görevlerinin bilincinde olan, O'nun kullarına hizmeti Yaratana hizmet gören kimsedir.

İşte es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s), onlardan biridir. O, Hz. Peygamber (s.a.v)'in soyundan gelmeyi, sözlü bir iddiada bırakmayı O'nun davasını anlatan söylem ve O'nun sünnetine uygun eylemleriyle O'na lâıyk olmaya çalışmış bir gönül adamıdır. O, sâlih insanların azaldığı, iyilik ve hayır yapmanın turfanda olduğu bir dönemde yaşadığı yetmiş altı senelik (1914-1990) bereketli ömrü ile etrafındaki insanlara ilim ve irfan sağlamakla kalmamış, hayatın içerisinde, her alanda ve herkese yansıyan fiilî hizmetleriyle öncü olmuş

bir hayır adamıdır. O, bu unvanları, sahip olduğu ilim, irfan, edebiyat, sanat, kültür birikimi ve bu birikimi pratiğe dönüştürmesi ile kazanmıştır.

Hulûsî Efendi, Darendede merkezli olarak başlattığı irşâd faaliyetleriyle ve öncülük ettiği hayır hizmetleriyle bulunduğu bölgeyi aydınlatmış, yaptıklarıyla söylediklerinin nasıl hayata geçirileceğini çevresindekilere bizzat göstermiş ve başlattığı vakıf hizmetleriyle örnek şahsiyet olmaya bugün de devam etmektedir. O, "*Hüsn-i ahlâk, her kemâlin fevkindedir.*" diyerek en güzel ahlâkı kemâlin zirvesi kabul edip, bu uğurda *kâli* ile olduğundan çok daha fazla *hâli* ile hizmet eden bir hizmet eri ve insanlık sevdalısıdır. Onun eserlerinden biri olan *Dîvân*'ı onun Kur'ân ve Sünnet merkezli düşüncesinin beyitlere dökülmüş halidir. Şöyle ki:

Allah'a ve Peygamberine İtaat

"Çünkü *sulbüm bilmiş ol kim Ahmed-i Muhtâr'a bend*"¹ diyerek soyunun Hz. Peygamberin bağısı olduğunu söyleyen Hulûsî Efendi, düsturunun Kur'ân olduğunu şöyle seslendirir:

*Bî-çâre hâfız gönlümüz
Âyîne-i Rahmân bizim
Bilsen ser-â-pâ sînemiz
Hep menşed-i Kur'ân bizim*²

Kur'ân ve Sünnete uymayıp kendi batıl görüşlerine uyanları şöyle uyarır:

*Hükm-i Kur'ân'a uyup sünnete kılmaz ittibâ
Kendi butlânından uydurma dalâletler gelir.*³

Şu dizeleriyle de Allah'ın kopmaz ipi Kur'ân'a tutunmanın gereğini dile getirir:

*Eriş dâmânını tut habl-ı Kur'ân'ı tutam dersen
Eşiği Ka'be anın dâmeni hablü'l-metîn olmuş*

*Yetiş gurbette kalma Kârîbullah'a yol bul kim
Kelâm-ı vahy-i Hak hem kendisi
Rûhu'l-Emîn olmuş*⁴

Yine Kur'ân'ın gereklerini yerine getirme ile ilgili olarak şunları terennüm eder:

*Yönelip Ka'betullah'a
Sücûd et Hazretullah'a
Ser-â-ser sıbgatullah'a
Boyan artık boyan artık⁵*

dizeleriyle de Kur'ân'ın, "Allah'ın boyasıyla boyandık. Allah'tan daha güzel rengi kim verebilir? Biz ancak O'na kulluk ederiz"⁶ âyetine atıfta bulunur.

*Rasûlün âline buğzun Rasûlullah'a buğzundur
Rasûlullah'a buğzun Allah'a buğzundur⁷*

diyerek Peygambere itaatin Allah'a itaat, ona itaatsizliğin de Allah'a itaatsizlik olacağı gerçeğini hatırlatır. Nitekim bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur: "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir⁷, "Kim Resûl'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur."⁹

Allah'a Sade Kul Olmak

*Ne kerâmetimiz var ne velâyetimiz,
Kuru kulluğumuz dost kapısında¹⁰*

diyerek kerâmet sevdası içerisinde olmadığını, Yüce Yaraticının katında değer kazanıp kapısında durabilmenin ön şartının sade kulluk olduğuna vurgu yapar.

"Ey ilmüne mağrur olan gâfil Hakk'ı tanır mısın"¹¹ uyarısı ile ilim sahibi olma hakkındaki asıl amacın Hakk'ı tanımak ve O'nun haklarına riâyet etmek olduğunu söyler ve ekler: *Vakf edip taât-ı Hakk'a boşa verme nefesi.*⁸ Yine o, pek çok malumat sahibi olmanın yetmeyeceğini, asıl yapılması gerekenin ilmiyle âmil olmak olduğunu da şöyle terennüm eder: "Kâle yakûlü" diyerek kendini mahv eylemişsin/Sehv eylemişsin⁹

*Kemâl-i acz iledir acz-i kemâl-i insân
Mütekebbirleri Allah sevip a'lâ etmez¹⁴*

diyerek insanın, kibirlenmeyi bırakıp aczini itiraf ederek mütevâzılığı ile kemâle ereceğini söyler. Aynı bağlamda o, "Ne büyüklük sata kul/Nice gâfil yata kul"¹⁵, "Kendini pak gördüğün değil midir ki telvîs olduğun"¹⁶ diyerek insanın kendini beğenmesinin asıl kirlenme olduğuna vurgu yapar. Nitekim bu konuda Peygamberimiz de "Mütavâzî olanı Allah yüceltir, kibirleneni ise alçaltır." buyurmuştur.

İstikâmet Üzere Olmak

Yüce Allah'ın kulları için seçtiği dosdoğru yol istikâmette olmanın gereğini vurgularken, istikâmet üzere olmanın fitrat üzere kalmak olduğunu, bunun için de gaflet uykusundan uyanıp günahlardan uzak kalmak olduğunu şöyle ifade eder:

*İstikâmetle olup tab'-ı selîm
Müstakîm ol müstakîm ol müstakîm¹⁷*

Uyan derin uykudan artık Müslüman uyan¹⁸

*Sana ben hüsn-i itâatda tamâm
Gönlümü etme kabâhatlara râm¹⁹*

*Sen hakîkattan çıkıp Hak'dan uzak olmasın
Bil hakîkat kendi kendine tuzak olmasın²⁰*

sözleriyle Allah'a yakın olmanın hakîkate bağlı olmaktan geçtiğini, hakîkatten uzak olanların ise aslında kendilerine zarar verdiklerini söyler.

Ümitvâr Olmak

*Râh-ı Hüdâ'dayız isyânımız var
Allâh'a Rasûl'e îmânımız var²¹*

sözleriyle Allah'tan ümit kesilmemesini nasîhat eder. Aynı bağlamda şöyle diyerek ümitvâr olmanın gereğine dikkat çeker:

*"Lâ taknetû" sırrından
Kesmez ümidi Hulûsî
Âsîler gürûhunu
Rahmetin kurtaracak²²*

O, bu dizelerinde Yüce Allah'ın tüm günahlara tevbe çağrısında bulunduğu ve ümit aşıladığı Kur'an'ın en ümit verici âyetine işaret eder: “De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün gü-

nahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”²³

*Her aybı örter toprak
Toprak ol toprağa bak
Settâru'l-uyûb olan
Anı öyle kılmış Hak²⁴*

sözleriyle Hz. Mevlânâ'nın “Mütevazılıkta toprak, ayıpları örtmede gece gibi ol” sözlerini hatırlatır.

İman Esasları

Her Müslümanın kalben bilip inandığı ve lisânen söylediği imanın altı esasını ise şöyle tennüm eder:

*Ben müslümânım el-Hamdülillâh
Ehl-i îmânım el-Hamdülillâh*

*Allah birdir hakdır Nebîsi
Yoktur gümânım el-Hamdülillâh*

*Hakdır melekler hakdır kitâblar
Budur beyânım el-Hamdülillâh*

*Kazâ vü kader hem hayr ile şer
Hakdan hümânım el-Hamdülillâh*

*Var yevm-i âhir ba'se inanır
Kalb ü lisânım el-Hamdülillâh*

*Kalben lisânen sırren ayânen
Budur îmânım el-Hamdülillâh*

*Hulûsî cânım mü'minim şânım
Vird-i zebânım el-Hamdülillâh²⁵*

Gerçek Tevekkül

*Zuhûra gelince İlâhî takdîr
Ne yapsa bî-çâre abd-i müdebbir²⁶*

diyerek kadere imanın gereğine vurgu yapar. Yine o, kulun yapılması gerekenleri yapıp Allah'a güvenmesi demek olan tevekkülü şöyle tanımlar:

Birlik yoludur bendeye esbâb-ı tevekkül
Maksûda yeter bend ile erbâb-ı tevekkül
Tedbîr ile bitmez işi takdîr-i Hüdâ'nın
Taktîre rızâ vermedir âdâb-ı tevekkül.²⁷

Onun bu veciz dizeleriyle bir kere daha gönül ve beyinlerimizi yıkayıp söylem ve eylemlerimizi test ederken hazreti minnet ve şükranla anıyor ve tüm gönül dostlarına selam diyoruz.

Dipnot

*Prof. Dr.

1	Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, Dîvân-ı Hulûsi-i Dârendevî, (Haz. Prof. Dr. Mehmet Akkuş-Prof. Dr. Ali Yılmaz) s. 266, Nasihat Yay., İstanbul, 2006. Ateş, Dîvân, s. 38.	12	Ateş, Dîvân, s. 426.
2	Ateş, Dîvân, s. 215.	13	Ateş, Dîvân, s. 420.
3	Ateş, Dîvân, s. 89.	14	Ateş, Dîvân, s. 418.
4	Ateş, Dîvân, s. 120.	15	Ateş, Dîvân, s. 396.
5	Ateş, Dîvân, s. 134.	16	Ateş, Dîvân, s. 427.
6	2/Bakara, 138.	17	Ateş, Dîvân, s. 400.
7	Ateş, Dîvân, s. 386.	18	Ateş, Dîvân, s. 428.
8	3/Âlu İmrân, 31.	19	Ateş, Dîvân, s. 400.
9	4/Nisâ, 80.	20	Ateş, Dîvân, s. 404.
10	Ateş, Dîvân, s. 406.	21	Ateş, Dîvân, s. 385.
11	Ateş, Dîvân, s. 427.	22	Ateş, Dîvân, s. 135.
		23	39/Zümer, 53.
		24	Ateş, Dîvân, s. 370.
		25	Ateş, Dîvân, s. 281-282.
		26	Ateş, Dîvân, s. 415.
		27	Ateş, Dîvân, s. 353.